

ศาลเจ้ายะซุกุนิ: ศาลเจ้าแห่งความสงบ?

รศ.ยุพา คลังสุวรรณ¹

ศาลเจ้ายะซุกุนิ

ศาลเจ้ายะซุกุนิ (Yasukuni Shrine) เป็นศาลเจ้าที่สร้างที่ตำบล กุตันมิตะ (Kudanshita) ในกรุงโตเกียว ชื่อของศาลเจ้า หมายถึง ศาลเจ้าซึ่ง ตั้งขึ้นเพื่อสร้างความสงบในจักรวรรดิ ศาลเจ้ายะซุกุนิ เป็นศาลเจ้าที่ทางการ สร้างขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายในสงคราม ศาลเจ้ายะซุกุนิจะมีเกือบทุกจังหวัด ของประเทศญี่ปุ่นรวมทั้งหมดมี 52 แห่ง ศาลเจ้ายะซุกุนิที่กรุงโตเกียวสร้างใน

¹ ผู้อำนวยการสถาบันตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ.1869 ตามคำสั่งของจักรพรรดิเมจิ (1867-1912)เพื่อระลึกถึง ดวงวิญญาณวิญญาณทหารทั้งเป็นเหยื่อสงครามกลางเมืองที่เรียกว่า โบชิน (Boshin War²) ซึ่งเป็นสงครามที่มีคนตายจำนวน 3,588 คน รวมทั้งคนที่ตายในสงครามต่างๆ และคนที่สละชีวิตเพื่อช่วยสร้างประเทศญี่ปุ่นให้สงบ

ชามูไรในสงครามโบชิน (Boshin War) (<http://en.wikipedia.org>)

² Boshin Senso เป็นสงครามกลางเมืองซึ่งนำไปสู่การล้มล้างโชกุนโทกูงะวะ และการฟื้นฟูการปกครองของจักรพรรดิ สงครามเริ่มด้วยการต่อสู้ ในวันที่ 27 ม.ค. 1868 และจบลงด้วยการต่อสู้ เมื่อ 27 มิถุนายน 1869

ดังนั้น คนที่ตายในหลายสงครามจะมีป้ายชื่ออยู่ที่ศาลเจ้านี้ เช่น คนที่ตายในการปฏิรูปเมจิ คนที่ตายในการต่อสู้กับกบฏซัทซึมา (Satsuma Rebellion³) สงครามจีน-ญี่ปุ่น ครั้งแรก (first China-Japanese War 1895) สงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (Russia-Japanese War) สงครามโลกครั้งที่ 1, เหตุการณ์แมนจูเรีย (Manchuria Incident) สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ 2 สงครามแปซิฟิกซึ่งมีนักบินคะมิคะเซะอีกประมาณ 2,000 คน ที่ยอมตายโดยการจู่โจมเรือดำน้ำอเมริกาแบบฟลิตซ์พ ทหารที่ตายระหว่างปี ค.ศ. 1853-1945 รวมทั้งอาชญากรสงครามอย่างเช่น อดีตนายกรัฐมนตรื ฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo)⁴ซึ่งนำมาไว้

³ กบฏซัทซึมา (Satsuma Rebellion) หรือ เซอินัน เซนโซ (Seinan Senso) ในภาษาญี่ปุ่น กบฏซัทซึมา เป็นการจลาจลใหญ่ครั้งสุดท้ายที่มีอาวุธต่อรัฐบาลเมจิและการปฏิรูป อดีตซามูไรจากอาณาจักซัทซึมา (ปัจจุบันเมืองโคชิมาะ)ภายใต้การนำของ โซอิโกะ ทะกะโมริ (Saigo Takamori) เริ่ม 29 ม.ค.-24 ก.ย. 1877 การปราบปรามการจลาจลครั้งนี้แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของทหารเกณฑ์ใหม่ของรัฐในสงครามแบบใหม่ การปฏิรูปของรัฐทำให้สามารถล้มชนชั้นซามูไร, เลิกล้มชนชั้นอภิสิทธิ์ทางสังคม การลดรายได้อย่างรวดเร็ว และการทำลายชีวิตแบบเก่าด้วยอาวุธที่ไม่ทันสมัย พวกของโซอิโกะ 40,000 คน ไม่สามารถต่อสู้กับกองทหารประจำ เมืองคูมาโมะโตะ (Kumamoto) ได้ โซอิโกะหนีไปทางใต้ของคิวชู จนถึงคะโคชิมะ เหลือพ่ายพลเพียง 400 คน ในที่สุดโซอิโกะฆ่าตัวตาย

⁴ Tojo Hideki (1884-1948) นายพล และ นายกรัฐมนตรี (1941-1944) เกิดที่เมืองโตเกียว จบจากวิทยาลัยทหาร เป็นทูตทหารที่ลิสซอบอนแลนด์ เยอรมัน โตโจเข้าร่วมIssekikai กลุ่ม Nagata Tetsuzan ปี 1933 โตโจย้ายไปอยู่ศูนย์ทหารที่กวางตุ้ง, ที่แมนจูเรีย และสร้างกลุ่มอำนาจใหม่ ปี 1938 โตโจกลับโตเกียวในฐานะรองรัฐมนตรีฝ่ายทหาร (Army Vice-minister) และสนับสนุนการทำสงครามกับจีน ในเดือน ก.ค. 1940 ได้แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีทหาร และเป็นหัวหน้าโตโจแมนจูเรีย โตโจเป็นนายกรัฐมนตรี ในปี 1941 ชัยชนะจากการโจมตี Pearl Harbor ทำให้ตำแหน่งโตโจมั่นคงขึ้น ในเดือนก.ค. 1944 โตโจถูกปลดจากตำแหน่ง หลังญี่ปุ่นแพ้สงคราม โตโจพยายามฆ่าตัวเอง แต่ไม่ตาย โตโจถูกแขวนคอตายในฐานะอาชญากรสงครามในวันที่ 23 ธ.ค. 1948 โตโจทำทุกอย่างเพื่อปลดเปลื้องความผิดของจักรพรรดิโชวะ(ฮิโรฮิโตะ)จากการถูกดำเนินเรื่องสงคราม

The Russo-Japanese war. In mountains Tjurenchena.

From M.L.Majmona's picture. 1905

กบฏซัตซึมา (Satsuma Rebellion)

ภาพวาดสงครามจีน-ญี่ปุ่น ครั้งแรก (first China-Japanese War 1895)

<http://www.japankunst.de/>

จักรพรรดิเมจิ (มัทซึชิโตะ)

(www.columbia.edu)

อดีตนายกรัฐมนตรี ฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo)

(www.ibiblio.org)

มาที่นี้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ อิระตะ โทกิ (Hirata Koki 1878-1948) และบุคคลสำคัญที่มีชื่ออยู่ในหนังสือประวัติศาสตร์ เช่น ซานาอิ ฮาชิโมโตะ (Sanai Hashimoto), โฉอิน โยชิดะ (Shoin Yoshida), เรียวมะ ซะกะโมโตะ (Ryoma Sakamoto), ฌินซะกุ ทะกะซูกิ (Shinsaku Takasugi) รวมทั้งวิญญาณทหาร พลเรือน ผู้หญิงประมาณ 57,000 คนและเด็กที่ตายในช่วงสงคราม ในหนังสือ Book of Souls รายชื่อคนญี่ปุ่นที่ตายในสงครามมีถึง 2,466,495 คน ในบรรดาผู้ตาย 2.5 ล้านคนที่มีชื่ออยู่ศาลเจ้ายะซุกุนี้ 93 % หรือ 2.3 ล้านคน ตายในสงครามจีน-ญี่ปุ่นในช่วง 1937-1945 และในสงครามแปซิฟิก

แท่นบูชาและป้ายวิญญาณของผู้ที่ตายในสงคราม

เดิมศาลเจ้านี้มีชื่อว่า โตเกียวโฌกอนฉา(Tokyo Shokansha) บ้างก็เรียกว่า โฌกอนโจ (Shokonjo) หมายถึง ศาลเจ้าหรือสถานที่ที่วิญญาณของผู้เสียชีวิตได้รับเชิญให้มาอยู่ ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ ศาลเจ้าได้เปลี่ยนชื่อเป็นศาลเจ้าชะงุกุจิในปี ค.ศ.1879 ศาลเจ้าชะงุกุจิกลายเป็นศาลเจ้าสัญลักษณ์ของ Shokansha ของจังหวัดไปในปี 1939 ศาลเจ้าได้รับการรับรองเป็นศาลเจ้าของประเทศ (gokoku jinja) ดังนั้นพิธีระลึกในช่วงฤดูใบไม้ผลิ และฤดูใบไม้ร่วงซึ่งตรงกับวันที่ 22 เมษายน และ 18 ตุลาคม จักรพรรดิจะส่งผู้แทน (chokudai) ไปเยี่ยมศาลเจ้าชะงุกุจิแทนพระองค์ ในปี 1952 จักรพรรดิโชวะเสด็จเยี่ยมศาลเจ้าชะงุกุจิ แต่จักรพรรดิองค์ปัจจุบันไม่เคยเสด็จไปเยี่ยมศาลเจ้าด้วยพระองค์เอง

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ศาลเจ้าชะงุกุจิมีบทบาทสำคัญในการรวมวิญญาณของคนที่ยายในสงครามและวิญญาณทหาร วิญญาณของผู้ตายจะถูกมองว่า เป็นวีรบุรุษ และถือว่าเป็นเทพ รัฐบาลในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้ศาลเจ้านี้ในการส่งเสริมชาตินิยม หลังญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 รัฐบาลหยุดการสนับสนุนศาลเจ้าชะงุกุจิ และมาตรา 20 วรรค 3 ของรัฐธรรมนูญฉบับหลังสงครามของญี่ปุ่นก็ห้ามรัฐบาลเข้าไปยุ่งกับกิจกรรมทางศาสนา

ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาใช้อำนาจในประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาให้ศาลเจ้าชะงุกุจิเลือกว่า จะเป็นสถาบันทางโลกของรัฐ (secular government institution) หรือ จะเป็นสถานับศาสนาอิสระจากรัฐบาล ศาลเจ้าชะงุกุจิเลือกที่จะเป็นสถาบันทางศาสนาที่อิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลญี่ปุ่น ศาลเจ้าชะงุกุจิกลายเป็นองค์กรศาสนาเอกชนตั้งแต่นั้นมา แต่มีข้อถกเถียงว่า รัฐบาลควรให้การสนับสนุนตามที่เคยสนับสนุนมาหรือไม่ หลังจากที่รัฐบาลไม่ได้สนับสนุนศาลเจ้า ศาลเจ้าชะงุกุจิต้องหาเงินเอง ศาลเจ้าชะงุกุจิจะได้รับเงินช่วยเหลือจากภาคเอกชนซึ่งส่วนหนึ่งเป็นพ่อแม่และญาติของผู้เสียชีวิตในสงคราม และ

อีกส่วนได้จากผู้ทำบุญในช่วงที่เยี่ยมชมศาลเจ้า และการขายเครื่องรางของขลังของศาลเจ้า

พิธีกรรมในศาลเจ้ายะซุกุนิ

ศาลเจ้ายะซุกุนิแม้จะเป็นสุสานสำหรับผู้ตายในสงครามต่าง ๆ แต่ในหลาย ๆ กรณีผู้ตายจะไม่มีกระดูกหรืออัฐิจริงอยู่ที่ศาลเจ้า ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงป้ายชื่อซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเคยมีชีวิตอยู่ครั้งหนึ่งเท่านั้น

ศาลเจ้ายะซุกุนิมีความสำคัญอย่างไร ทำไมจึงได้มีการกล่าวถึงเป็นระยะ ๆ ทำไมการเยี่ยมชมเยือนของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นจึงเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเสมอ

ศาลเจ้ายะซุกุนิสร้างในปี 1869 และเปลี่ยนชื่อเป็นศาลเจ้ายะซุกุนิหลังการสร้างศาลเจ้า 10 ปี ศาลเจ้ายะซุกุนิเคยเป็นศาลเจ้าที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงทหาร (Army Ministry)

มาตรา 89 ห้ามรัฐบาลสนับสนุนสถาบันศาสนา นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี ในช่วงหลังสงครามได้ระงับการไปเยี่ยมศาลเจ้าอย่างเป็นทางการ ในฐานะรัฐมนตรีของรัฐ อย่างไรก็ตาม ในปี 1985 คณะที่ปรึกษาส่วนตัวของรัฐมนตรีนาคาโซเนะ (Nakasone) ได้ออกรายงานอ้างว่า การเยี่ยมศาลเจ้าอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ผลคือ วันที่ 15 สิงหาคม 1985 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 40 ปี ของการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 นายกรัฐมนตรี นาคาโซเนะได้ไปเยี่ยมศาลเจ้ายะซุกุนิอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก

ศาลเจ้ายะซุกุนิเป็นศาลเจ้าที่สร้างตามคำสั่งของกษัตริย์เมจิ เป็นศาลเจ้าของทางการและเป็นศาลเจ้าที่รัฐให้การสนับสนุนในช่วงแรก เป็นศาลเจ้าที่สร้างอุทิศให้แก่ผู้ตายในสงคราม การมีชื่อวีรชนอยู่ในศาลเจ้า ทำให้ศาลเจ้ามีความสำคัญที่จะชวนให้คนญี่ปุ่นได้ระลึกถึงความดีของดวงวิญญาณผู้เสียสละ แต่ศาลเจ้ายะซุกุนิเป็นที่กล่าวขวัญถึงและเป็นปัญหาโต้แย้งก็เพราะดวงวิญญาณบางดวงที่สิงสถิตอยู่ไม่เป็นที่ยอมรับทั้งจากคนภายในและคนภายนอกประเทศ เมื่อพูดถึงศาลเจ้ายะซุกุนิ และดวงวิญญาณผู้เสียสละทั้งหลาย จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า คนญี่ปุ่นมองศาลเจ้ายะซุกุนิ (Yasukuni Shrine) อย่างไร

ทะกะยะมะ (Takayama) ได้เขียนเกี่ยวกับศาลเจ้ายะซุกุณีว่า ศาลเจ้ายะซุกุณีกลับมาได้รับความสนใจทั่วจากประเทศญี่ปุ่นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1979 เพราะศาลเจ้ายะซุกุณีได้ประกาศอย่างเป็นทางการในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1979 ว่าผู้นำทหาร 14 คน ซึ่งฝังที่ศาลเจ้าในวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 1978 ศาลชำระความว่า มีความผิดในฐานะอาชญากรสงคราม ส่วนพันธมิตรเรียกผู้นำทหาร 14 คนนี้ว่า ผู้เสียสละแห่งยุคโซวะ (Showa martyrs) ผู้นำทหาร 14 คนได้ฝังร่วมกับทหารที่ตายในสงคราม 24 ล้านคนในศาลเจ้ายะซุกุณี การฝังรวมนี้ทำให้เกิดข้อโต้แย้งมากมายทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

พิธีเคารพดวงวิญญาณของผู้ที่ตายในสงคราม ณ ศาลเจ้ายะซุกุณี (www.guilford.edu)

อาจารย์มหาวิทยาลัยโคะกุกักุอิน (Kokugakuin University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากศาสนาชินโต มีความเห็นว่า ผู้นำทหาร 14 คนได้ตายในขณะปฏิบัติงานให้ประเทศ จึงน่าจะ

ฝังรวมกับทหาร 24 ล้านคนที่ตายในสงครามที่ศาลเจ้าชะงูนิได้ อาจารย์ท่านนี้ให้ความเห็นว่า ผู้ที่กล่าวหาผู้นำทหาร 14 คนว่า เป็นอาชญากรสงครามก็เป็นคนต่างชาติ นอกจากการวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำทหาร 14 คนแล้ว ทะกะยะมะยังเล่าว่า นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ค.ศ 1952 ถึง ค.ศ 1984 ไปเยี่ยมศาลชะงูนิในฐานะส่วนตัว มีแต่นายกรัฐมนตรียะซุชิโร นะกะโอะซะนะะ (Yashiro Nakasone) และสมาชิกคณะรัฐมนตรีที่ไปศาลเจ้าชะงูนิอย่างเป็นทางการในวันที่ 15 สิงหาคม 1985 นายกรัฐมนตรีจุนิชิโร โคอิซุมิ (Junichiro Koizumi) ประกาศจะเดินทางไปสักการะศาลเจ้าชะงูนิ วันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ.2001 ผู้ว่าการประท้วงชาวเกาหลีพร้อมใจกันตัดนิ้วก้อยเพื่อแสดงการประท้วง

นายกรัฐมนตรี จุนิชิโร โคอิซุมิ เดินทางไปเยี่ยมศาลเจ้าชะงูนิ (www.spacedaily.com)

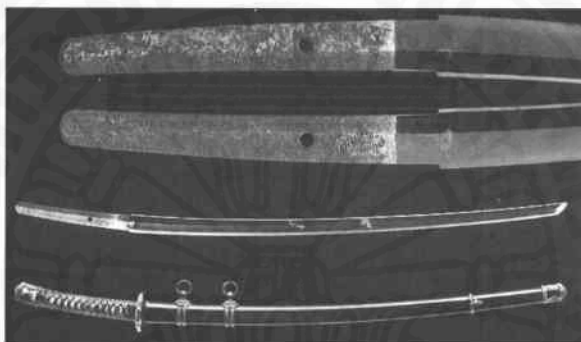

การประท้วงโดยการตบนิ้วก้อยของแกนนำชาวเกาหลีใต้

(www.english.peopledaily.com.cn)

เหตุใดศาลเจ้ายะซุกุനിจึงได้รับการประท้วงจากต่างชาติ เรื่องนี้จะต้องดูพื้นฐานที่มาของการใช้ประโยชน์จากศาลเจ้า รัฐบาลญี่ปุ่นเคยใช้ศาลเจ้าชินโตเป็นที่สร้างลัทธิชาตินิยม ศาลเจ้าชินโตโดยเฉพาะศาลเจ้ายะซุกุനിซึ่งเป็นที่ฝังผู้ตายในสงครามจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ลัทธิจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ข้อขัดแย้งเกิดขึ้น เมื่อมีการเปิดเผยชื่ออาชญากรสงคราม 13 คน รวมทั้ง ฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo) เป็น 14 คน ซึ่งเคยเป็นอดีตรัฐมนตรีซึ่งไม่ได้อยู่ในการสู้รบ แต่ยังคงบูชาไว้ที่ ศาลเจ้า นั้นยอมแสดงว่า อดีตนายกรัฐมนตรีนาย ฮิเดกิ โตโจเป็นผู้เสียสละของ ยุคโชวะ (Martyrs of Showa) กับคนอื่นอีก 1,000 คน ซึ่งศาลเจ้าตัดสินว่า เป็นอาชญากรสงครามในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ตั้งบูชาไว้ที่ศาลเจ้านี้ สำหรับบางประเทศในเอเชียซึ่งได้รับผลกระทบจากจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จะมีความรู้สึกอ่อนไหวต่อการไปเยือนศาลเจ้ายะซุกุനിของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น

พิพิธภัณฑ์(Yushukan Museum)ของศาลเจ้ายะซุกุนิ มีการจัดแสดงดาบที่เรียกว่า ดาบยะซุกุนิ(yasukuni-to)ระหว่าง 13 พฤศจิกายน 1994 ถึง 26 กุมภาพันธ์ 1995 ชื่อที่ใช้ในการจัดแสดง คือ yasukunito: Succession of Japan's Spirit

ดาบยะซุกุนิที่มีการสลักอักษรคำว่า ยาซุ (www.jpssword.com)

ใน 7-30 กรกฎาคม 1995 ได้จัดแสดง ในชื่อ Smetter and Yasukuni Smith และวารสาร ชื่อ Token Bjuitsu Sword Art ได้จัดพิมพ์บทความพูดถึงช่างตีดาบของยะซุกุนิ (Yasukuni Smiths) และดาบยะซุกุนิ (Yasukuni-to) ในฉบับเดือน กันยายน และตุลาคม

ดาบยะซุกุนิ (yasukuni-to) เป็นดาบที่ผลิตภายในบริเวณวัดยะซุกุนิ จากปี 1933-1945 พูดกันว่า มีดาบยะซุกุนิ 8100 เล่ม ที่ดีในช่วง 12 ปี ดาบทุกเล่มจะสลักตัวอักษรจีนคำว่า ยาซุ ซึ่งเป็นตัวอักษรชื่อศาลเจ้ายะซุกุนิ ซึ่งกระทรวงกลาโหม (army ministry) ให้ช่างทำดาบใช้ตัวอักษรตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเกี่ยวข้องกับหลายสงคราม เช่น สงครามกับจีน (1894), สงครามกับรัสเซีย(1904), สงครามโลกครั้งที่ 1, สงครามไซบีเรีย , เหตุการณ์ในแมนจูเรีย 1931 ทำให้ต้องการดาบที่จะใช้ในช่วงสงคราม การที่ศาลเจ้ายะซุกุนิเป็นสถานที่ผลิตดาบใช้ในสงคราม ก็ทำให้ศาลเจ้ากลายเป็น

ศาสนสถานที่ไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ควร คือ ไม่ได้เป็นศาสนสถานอย่างแท้จริง คือ เป็นที่ผลิตอาวุธที่ใช้ในยามสงคราม

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ศาลเจ้าชินโตไม่เพียงมีสถานภาพที่ดีมาก แต่ยังได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ ศาสนาอื่นไม่ได้รับการยกย่องเหมือนศาสนา ชินโต ในราวปี 1955 มีการประกาศจงใจเพื่อเรียกร้องให้รัฐกลับมาสนับสนุน ศาลเจ้าอีก ปี 1969 พรรค LDP ได้นำเรื่องศาลเจ้ายะซุกุนิเข้าสภาไดเอท เพื่อ จะได้ออกเป็นกฎหมาย และขอการสนับสนุนของรัฐอีก แต่มาตรา 20 นั้นได้ เขียนไว้ชัดเจนว่า สมาชิกสภาล่างของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถึงสิทธิพื้นฐานของ มนุษย์ในเรื่องเสรีภาพทางศาสนาและหลักการที่จะแยกศาสนาจากรัฐ การ สนับสนุนศาลเจ้ายะซุกุนิซึ่งเป็นศาลเจ้าชินโตเป็นการแสดงการเข้าไปแทรก กว้างในเรืองศาสนาของรัฐ จึงไม่สามารถจะอนุมัติการสนับสนุนภายใต้มาตรา ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ พรรค LDP ได้นำเรื่องการสนับสนุนเงินทุนแก่ศาลเจ้า ยะซุกุนิเข้าสภาทุกปีจนถึงปีค.ศ. 1974 แม้จะมีผู้เสนอบ่อยครั้ง แต่ก็ยังไม่ สามารถผ่านสภาได้สักปี

ศาลเจ้ายะซุกุนิได้สร้างความโกรธแค้นให้กับอาชญากรสงคราม, ในเอกสารอ้างว่า คนประมาณ 1,068 คน ซึ่งถูกกล่าวหาอย่างผิดๆว่า เป็น อาชญากรสงครามโดยศาลพันธมิตร เว็บไซต์ของศาลเจ้านี้เป็นภาษาอังกฤษ พูดยว่า คน 1,068 คนเป็นพวกที่ถูกสอบสวนอย่างไม่เป็นธรรมว่าเป็น อาชญากร สงคราม หลังจากเกิดเรื่องราวมากมายและมีการเปิดเผยปีใน ค.ศ. 1978 จักรพรรดิก็หยุดไปศาลเจ้ายะซุกุนิ

วันที่ 15 สิงหาคม 1975 นายกรัฐมนตรีมิกิ (Takeo Miki) เป็น นายกรัฐมนตรีคนแรกของญี่ปุ่นที่ไปเยี่ยมศาลเจ้ายะซุกุนิอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นวันครบรอบญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 แต่การไปศาลเจ้าของอดีต นายกรัฐมนตรีมิกิ (Miki) ได้ประกาศว่า เป็นการไปเยี่ยมเยือนอย่างไม่เป็น

ทางการ แต่คำอธิบายของมิกิ Miki ก็ไม่ทำให้สาธารณะชนรวมทั้งสมาชิกของศาสนาต่าง ๆ พอใจ แต่ความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่อดีตนายกรัฐมนตรี 3 คนของญี่ปุ่นไปเยี่ยมเคารพที่ศาลเจ้า คือนายกรัฐมนตรี ยาซุฮิโร นากาโซเนะ (Yasuhiro Nakasone) ได้เยี่ยมศาลเจ้ายาซุกุณิอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ.1985 อดีตนายกรัฐมนตรีริวทาโร ฮะชิโมะโตะ (Ryutaro Hashimoto) ไปศาลเจ้าในปี ค.ศ.1996 นายกรัฐมนตรีจุนนิชิโร โคอิสุมิ (Junichiro Koizumi) ไปเยี่ยมศาลเจ้าหลายครั้งคือ 13 สิงหาคม 2001, 23 เมษายน 2002, 15 มกราคม 2003 , 1 มกราคม 2004 เมื่อถูกโจมตีในวันที่ 15 พฤษภาคม 2548 โคอิสุมิ(Koizumi) ตามต่อหน้าคณะกรรมการงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎร (House of representatives) ว่า ทำไมกิจกรรมที่แสดงความเคารพต่อคนที่ตายสำหรับประเทศจึงได้รับการดำเนินติดต่อย่างต่อเนื่องต่างชาติดมองการไปเยี่ยมศาลเจ้าชะงุกุนิของนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิว่า เป็นการเรียกคะแนนเสียง เพราะใกล้ช่วงเลือกตั้ง และเป็นการทำทนายอำนาจ คนญี่ปุ่นหลายคนบอกว่า นายกรัฐมนตรีโคอิสุมิเป็นคนดีอ คนประท้วงไม่ให้ไป ก็ยังไปศาลเจ้า

นายกรัฐมนตรีมิกิ (Takeo Miki)

นายกรัฐมนตรี ยาซุฮิโร นากาโซเนะ
(Yasuhiro Nakasone)

การไปเยือนศาลเจ้าของอดีตนายกรัฐมนตรีนคร 3 คนหลัง ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนกับสาธารณรัฐเกาหลีได้รู้สึกไม่พอใจ เหตุผลหลัก คือ ทำไมผู้ที่เป็นอาชญากรสงครามจึงได้รับการบวชอยู่ทีศาลเจ้าชะงูคุนิตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ผู้ปุ่่นมอว่า คนที่ตั้ยังอยู่เป็นเทพทหารแห่งสงคราม (Gunshin หรือ War gods)

จากข้อเขียนของทะกะยะมะ จะเห็นว่ ศาลเจ้าชะงูคุนิตได้เป็นเพียงศาลเจ้าที่สร้างอุทิศให้แก่วีรชนที่ตายในสงคราม คนผู้ปุ่่นจำนวนหนึ่งมีความเห็นว่ ส่วนหนึ่งของทหารที่ฝั่งที่ศาลเจ้าชะงูคุนิตเป็นอาชญากรสงครามเช่นกัน กลุ่มที่คิดว่ ทหารบางคนทีฝั่งอยู่ทีศาลเจ้าชะงูคุนิตเป็นอาชญากรสงครามก็เป็นกลุ่มทีมีความเชื่อว่คนตายสามารถเปลี่นสถานภาพเป็นพุทธได้ นี่ย่อมแสดงว่ความผิดของทหารบางคนใน 14 คน เป็นความผิดทีคนผู้ปุ่่นเองก็ยอมรับไม่ไ้ จึงถูกมอเป็นอาชญากรสงคราม

ศาลเจ้าชะงูคุนิตได้ถูกใช้เป็นสถานที่และเครื่องมือในการกระตุ้นความรู้สึกของชาตินิยมของคนผู้ปุ่่น ผู้ปุ่่นเห็นความจำเป็นทีจะต้องสร้างสัญลักษณ์อันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาชินโตให้กลับมาใหม่อีกครั้งเหมือนอย่างทีเคยทำกันมาในอดีต เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และสร้างความเป็นน้าหนึ่งเดียวกันในขณะทีจีนและเกาหลีมอว่า คนเหล่านั้นเป็นอาชญากรสงคราม การเคารพบูชาอาชญากรสงครามเป็นการแสดงว่การกระทำของอาชญากรสงครามเป็นสิ่งทีกระทำไ้

จีนและผู้ปุ่่นต่างนับถือขงจื้อ คนผู้ปุ่่นส่วนใหญ่ดูเหมือนจะมอชีวิตและความตายตามแบบลัทธิขงจื้อ แม้จีนและผู้ปุ่่นจะนับถือขงจื้อเหมือนกัน แต่ต่างก็มอความตายไม่เหมือนกัน คือคนจีนมอว่า คนทีตายไปสามารถกลับมาได้เมื่อลูกหลานประกอบพิธีกรรม คือ คนตายก็ยังคงความเป็นอยู่คล้ายมนุษย์ ส่วนคนผู้ปุ่่นมอว่า คนตายได้กลายเป็นพุทธ (Buddhahood) ไปแล้ว ซึ่งจะเห็นไ้

จากการวางป้ายวิญญาณบรรพบุรุษที่หิ้งพุทธร (Butsudan) หรือคนตายบางรายที่
ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศก็กลายเป็นเทพ (คามิ) ไป แต่ทั้งจีนและญี่ปุ่นต่าง
ก็เชื่อว่า คนตายสามารถปรากฏร่างเป็นมนุษย์ได้ การมองความตายที่ต่างกัน
ของคนจีนและญี่ปุ่นทำให้ไม่เพียงเกิดความเข้าใจต่างกัน แต่ยังสร้างความ
ขัดแย้งในบางกรณีด้วย เช่น ในประเทศญี่ปุ่นมีการสร้างศาลเจ้าชินโตซึ่งอุทิศ
ให้แก่ผู้ตายในสงครามคือศาลเจ้ายะซุกุนิ (Yasukuni Shrine) ในเมืองโตเกียวซึ่ง
สร้างขึ้นอุทิศกับผู้ตายประมาณ 24 ล้านคนที่ตายในสงครามต่างๆ ตั้งแต่ปี
ค.ศ.1853 ตามพระราชประสงค์ของจักรพรรดิ (1867-1912) ผู้ที่ยังอยู่ใน
ศาลเจ้ายะซุกุนิจะเป็นคนจากหลายศาสนาไม่ได้จำกัดว่า จะต้องเป็นผู้ที่นับถือ
ศาสนาชินโตศาสนาเดียว ผู้ที่ยังอยู่ที่ศาลเจ้าจะรวมคนที่ตายในสงครามตั้งแต่
ทหารระดับล่างสุดจนถึงระดับนายพล คนจีนเห็นว่า คนตายที่ศาลเจ้ายะซุกุนิ
คือ อาชญากรสงครามซึ่งทำลายประเทศจีน ดังนั้น วิญญาณที่ฝังอยู่ในศาลเจ้า
ยะซุกุนิ จึงสมควรจะได้รับการลงโทษจึงจะถูกต้อน ไม่ใช่เป็นพุทธรหรือเทพอย่าง
ที่คนญี่ปุ่นมอง คนญี่ปุ่นเชื่อว่า คนที่ตายได้ชำระล้างให้บริสุทธิ์แล้วจึงไม่
น่าจะพูดสิ่งที่ไม่ดีเกี่ยวกับคนตายอีก ทั้งนี้เพราะคนตายได้เปลี่ยนสถานภาพจาก
มนุษย์เป็นพุทธรหรือเป็นเทพไปแล้ว ในมุมมองของญี่ปุ่นคนที่ฝังอยู่ในบริเวณ
ศาลเจ้ายะซุกุนิก็เช่นกันได้ชำระล้างให้บริสุทธิ์ และได้กลายเป็นพุทธรหรือ
เป็นเทพไปแล้ว

โฆษกของกระทรวงการต่างประเทศจีนคัดค้านการไปเยือนศาลเจ้า
ยะซุกุนิของนายกรัฐมนตรีนาจาไซเนะและกล่าวว่า เป็นการทำลายจิตใจของ
คนเอเชีย อดีตนายกรัฐมนตรี ฮิเดโกะ โตโจ (Hideke Tojo) และกลุ่มที่ศาล
ตัดสินว่า เป็นอาชญากรสงครามยังคงตั้งบูชาที่ศาลเจ้ายะซุกุนิ ดังนั้นจึงยากจะ
รับได้ว่า คนที่ทำความหายนะให้กับจีนและเกาหลี กลับได้รับการบูชาเป็นเทพ

Li Zhaoxing รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน แดงต่อสื่อมวลชนว่า ความสัมพันธ์ของจีน-ญี่ปุ่นจะไม่พัฒนา หากนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิยังไม่หยุดการเดินทางไปคารวะศาลเจ้ายะซุกุนิ (www.chinadaily.com.cn)

Du Shuiqiu หนึ่งในกลุ่มผู้ชุมนุมชาวไต้หวันกำลังประณามการกระทำอันโหดเหี้ยมของทหารญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (<http://au.china-embassy.org>)

กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงชาวไต้หวันรวมตัวกันหน้าศาลเจ้ายะซุกุนิ (<http://au.china-embassy.org>)

กลุ่มผู้ชุมนุมชูป้ายภาษาจีนที่เขียนว่า กองทัพญี่ปุ่นอัปยศ หน้าสถานกงสุลบนเกาะฮ่องกง (<http://www.chinadaily.com.cn>)

กลุ่มผู้ชุมนุมชาวไต้หวันประท้วงการไปคารวะศาลเจ้ายะซุกุനിของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น
(<http://english.people.com.cn>)

การชุมนุมประท้วงที่สาธารณรัฐเกาหลีใต้

ประเด็นการไปเยี่ยมศาลเจ้ายะซุกุนิของอดีตนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเป็นการไม่พอใจทั้งภายในและภายนอกประเทศ กลุ่มภายในในประเทศญี่ปุ่นที่ไม่พอใจคือ กลุ่มศาสนาต่าง ๆ และกลุ่มที่ถือว่าดวงวิญญาณบางดวงเป็นอาชญากรรม สงคราม กลุ่มภายนอกประเทศญี่ปุ่นที่ไม่พอใจคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐเกาหลี

ถ้าผู้ที่ฝังอยู่ที่ศาลเจ้ายะซุกุนิ มีแต่ผู้ที่สละชีพในสงครามต่างๆเพื่อชาติ และคนที่ตายในสงครามหลายสงครามเท่านั้น (สงครามต่างๆ ได้แก่ สงครามกลางเมืองเพื่อล้มล้างโชกุน, สงครามเพื่อรักษาสถาบันจักรพรรดิให้มีอำนาจ, สงครามเพื่อสร้างชาติ เช่น สงครามเพื่อความสำเร็จของการปฏิรูปเมจิ, สงครามระหว่างประเทศ คือ ญี่ปุ่น เกาหลี และรัสเซีย , สงครามโลกโดยเฉพาะครั้งที่ 2 เช่น นักบินคะมิคะเซะ ที่บินลงในปล่องของเรือดำน้ำอเมริกัน) การไปเยี่ยมเคารพศาลเจ้ายะซุกุนิของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นก็จะเป็นเรื่องภายในประเทศ แต่ที่ผู้ที่คัดค้านรับการไปเยี่ยมศาลเจ้าของนายกรัฐมนตรีไม่ได้ เพราะนายกรัฐมนตรีเสมือนไปเยี่ยมคารวะอาชญากรรมสงครามอยู่ในศาลเจ้านี้ด้วย เช่น อิเดกิ โดโจ ซึ่งถูกสังหารแขวนคอ

สิ่งที่คนต่างชาตินักจะข้องใจ คือ ปกติในฐานะบุคคลธรรมดา นายกรัฐมนตรีอย่างโคอิสุมิไม่เคยสนใจจะไปเยือนศาลเจ้ายะซุกุนิ แต่เมื่อเป็นนายกรัฐมนตรี และรู้ว่า การไปจะสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้คัดค้านหลายฝ่าย นายกรัฐมนตรีก็ยังไม่ และรัฐบาลในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยใช้ศาลเจ้ายะซุกุนิในการส่งเสริมชาตินิยม การไปศาลเจ้ายะซุกุนิของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นไม่ชัดเจน แต่เมื่อเกิดปัญหาความไม่พอใจจากผู้คนทั้งภายในและภายนอกประเทศญาติของผู้ตายที่อยู่ศาลเจ้ายะซุกุนิไม่อยากจะให้นายกรัฐมนตรีโคอิสุมิไปเยี่ยมศาลเจ้าเช่นกัน ปัญหาศาลเจ้าจะยังคงมีต่อไป ถ้านายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นไม่ประกาศชัดเจนถึงจุดมุ่งหมายของการไปศาลเจ้า แต่ญี่ปุ่นเองก็ไม่แน่ใจว่า ถ้านายกรัฐมนตรีไม่ไปเยี่ยมศาลเจ้า จีน และ ญี่ปุ่นจะเป็นมหามิตรกันได้หรือไม่

ศาลเจ้ายะซุกุนี่จะเป็นศาลเจ้าแห่งความสงบในจักรวรรดิ แต่นอกจักรวรรดิจะสงบได้หรือไม่ ยังคงต้องดูต่อไป

ข้อที่น่าสังเกต คือ คำว่า ยะซุกุนี่ (Yasukuni) สามารถอ่านเป็น อันโกกุ (Ankoku) ได้ ในยุคกลางมีวัดเรียกว่า อันโกกุจิ (Ankoku-ji) ซึ่งหมายความว่าแผ่นดินสงบ จักรพรรดิเมจิใช้ตัวอักษรนี้เพื่อแสดงหน้าที่ของศาลเจ้าให้ชัดเจน วัดอันโกกุจิ (Ankoku-ji) ซึ่งพบในศตวรรษที่ 14 เป็นวัดที่โชกุนตระกูลอะชิกางะ (Ashikaga) เป็นผู้ตั้งขึ้นตามคำแนะนำของเจ้าสำนักเซนที่มีชื่อว่า มุโซ โทกุมิ (Musō Kokushi) จุดมุ่งหมายของการตั้งวัดเหล่านี้ ก็เพื่อยกระดับ Rinzai Zen ให้สูงขึ้นกว่าโรงเรียนพุทธอื่นในประเทศและเพื่อสร้างฐานอำนาจให้ตระกูลซึ่งบริหารวัดอันโกกุจิ

วัดอันโกกุจิในยุคกลางกับศาลเจ้ายะซุกุนี่ซึ่งสร้างเป็นศาลเจ้าทางการ ในจังหวัดต่างๆ ในยุคหลังต่างมีจุดประสงค์เดียวกันคือ สร้างสำหรับดวงวิญญาณผู้ตายในสงคราม วัดอันโกกุจิสร้างสำหรับวิญญาณนักรบที่ตายในยุคเก็งโก (Genko) ศาลเจ้ายะซุกุนี่สร้างสำหรับวิญญาณที่ตายในหลายสงครามตามที่ได้กล่าวข้างต้น

การสร้างศาลเจ้ายะซุกุนี่อาจเป็นการแสดงความกตัญญูของจักรพรรดิที่มีต่อผู้ตายและต่อสมาชิกครอบครัวของผู้ตาย การสร้างศาลเจ้าของจักรพรรดิเมจิเป็นเรื่องของภพชาติใหม่

สำหรับคนญี่ปุ่นการตายที่ไม่ธรรมดา เช่น แม่ที่คลอดลูกตายจะเป็นผีอันตราย และการตายของนักรบและทหารจะเป็นการตายที่ทำให้วิญญาณไม่สงบ และจะกลับมาทำลายคนที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ญี่ปุ่นมีงานฉลองเพื่อสงบดวงวิญญาณที่เรียกว่า Mitamashizume-matsuri chinkem-sai

ตามความเชื่อพื้นบ้าน คนที่ตายแบบธรรมชาติจะกลายเป็นพุกุทซุ (Hotoke) ผู้ที่ตายอายุยังน้อยและคนที่ตายในสนามรบจะเป็นวิญญาณร่อนเร่พเนจรที่ทำอันตรายต่อมนุษย์ได้ ดังนั้น การตายของผู้ตายจะบอกถึง อนาคตของดวงวิญญาณได้ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคเมจิ ทหารที่ต้องจากบ้าน และตายแบบไม่ธรรมดา จึงเป็นทหารที่น่าอนาถ การได้นำดวงวิญญาณที่เสียสละเพื่อชาติมาไว้ในศาลเจ้าของจักรพรรดิ ทำให้ญาติผู้ตายและเยาวชนรุ่นหลังของญี่ปุ่นรู้ว่า การตายที่ไม่ธรรมดาเพื่อชาติ จะได้รับการยกย่องและได้รับการกราบไหว้จากบุคคลสำคัญของประเทศ แม้กระทั่งองค์จักรพรรดิซึ่งอยู่สูงสุด การทำเช่นนี้สามารถสยบครอบครัวผู้เสียสละชีวิตให้แก่ประเทศได้ ทุกคนที่ตายไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมใดเมื่อเป็นทหารหรือพลเรือนและตายในสงคราม ดวงวิญญาณของผู้เสียสละจะไม่ต้องพเนจรเร่ร่อนอีกต่อไป การสร้างศาลเจ้าของจักรพรรดิเพื่อเป็นที่อยู่ของกลุ่มคนที่ตายในสงครามจึงเป็นความจำเป็นและเป็นการกระทำที่เปลี่ยนความรู้สึกของคนในครอบครัวผู้ตาย จากความเศร้าเสียตายและไม่พอใจรัฐมาเป็นสร้างความภูมิใจให้แก่ครอบครัวผู้ตายว่า ผู้ตายได้กลายเป็นวีรบุรุษและเป็นเทพไปแล้ว

สังคมนตรีญี่ปุ่น จากยุคเมจิถึงต้นยุคโชวะ จะมีลักษณะการปกครองคล้ายครอบครัว จักรพรรดิเป็นหัวหน้าครอบครัว ประชาชนเป็นสมาชิกในครอบครัว จริยธรรมขงจื้อ ได้แก่ ความจงรักภักดี (Chu) และ ความกตัญญู (Ko) ยังคงมีอยู่ และความคิดเรื่องโกกุทะอิ (Kokutai) ของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นปรัชญาของโรงเรียนมิโตะ (Mito school) ในปลายยุคโทะกุงะวะก็ยังคงอยู่ ดังนั้น การเสียสละเพื่อชาติ แม้จะนำความขมขื่นมาสู่ครอบครัวเพราะสมาชิกในครอบครัวจะต้องจากไปโดยไม่มีวันกลับมาอีก แต่ผู้ที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารจะต้องไปสงคราม และก็เป็นเรื่องปฏิเสธไม่ได้ ผู้เขียนเคยสัมภาษณ์พ่อแม่ของทหารที่ตายในสงคราม พ่อแม่

หลายคนบอกว่า ยุคนั้น เวลาลูกจะลาไปทำสงคราม ทางการสั่งไม่ให้อำนาจให้ เวลาที่ลากัน มิฉะนั้น จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในเรื่องอาหาร

ศาลเจ้ายะซุกุณีเป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นเพื่อปลอบขวัญครอบครัวของผู้ที่ ตายในสงครามและเพื่อล้างความเชื่อของคนในสังคมว่า ผู้ที่ตายไม่ปกติจะได้รับ เกียรติจากองค์จักรพรรดินำมาไว้ที่ศาลเจ้าให้ทุกคนได้กราบไหว้บูชา และได้รับ การยอมรับว่าเป็นเทพ มิใช่ผีเพนเจรอีกต่อไป ศาลเจ้ายะซุกุณีได้สร้างความสงบ ใจแก่วิญญาณผู้ตาย แต่ไม่ใช่ผู้อยู่

สำนักหอสมุด